lecture

(רמברנדט)

~~[illegible]~~

~~בימינו אלה, שהגרמנים [illegible]~~

בימינו אלה, שהנאצים כבר הגיעו לאחת ממטרותיהם, להשמדת העם היהודי, מעסיק אותנו משיבה כפולה ומכופלת אישיותו של רמברנדט, שביחסו ליהודים יחיד הוא. צייר וגראפיקן זה, הגדול לא רק במאה השבע עשרה ולא בעמו ההולנדי בלבד, אלא הגדול בכל הציירים שהעמיד הגזע הגרמני [illegible], העסיק דורות של חוקרי אמנות. חייו ומפעלו נבדקו, אפוא, לפרטי פרטיהם. הספרות המוקדשת לו חסרה אך [illegible] דבר אחד, חקירת יחסו ליהודים. כי רוב החוקרים סבלו מהדבר הזה [illegible] ולפחות לא היה רצוי בעיניהם. המחקר הגרמני, [illegible] זה שנים, [illegible], אפוא, שפה לים, אבל שפה זו היתה חצויה ונחוצה.

את ההרצאה הזאת אפלג לשני חלקים. בראשון אתן [illegible] בדרכה [illegible] לאמנות הגאון ההולנדי, השני אקדיש לעצם נושאנו.

נפנה, אפוא, כמה מאמנות. כל ראינו, שהחוק, האבסולוטי ~~[illegible]~~ מאיך, יתר של בין הקים את אמנו - ובחיי היהודים ובחיצוניות הרגיל ~~[illegible]~~ אילה עולם רחוק, נכוש. בין נוכחנו לדעת כי הנביאים, המצובאים, המרוקחים [illegible] והגואר לבו בגבול ומתוך המגמה היוציאליסטית הבאה בנפשו הגאונית והנבואית מצא את דרכו לעם הנע והנד, המצוי והנרדף. גם הצדיק הגמור הזה אוהב היה ובנפשו את [illegible]. במקרא חיה, ממנו שאב את מילה יצירתו. מה פלא שגם היהודים [illegible] נשו דתיים ליורשי [illegible] באמתיים. ולהשך האישיות הבאה נתנה את חלקה גם באיכותו לבת האמניסטים, שהרגמה מהכנסיות הרלגיות והגעילה לא יותר מהורך לנצרות הראשונית ולגורל היהודי בעמק הרוחני.

אבל אולי לא יספיקו כל ההנחות הללו, כשם ~~[illegible]~~ לחקר [illegible] ישאר גמיש מאוד חיצוני, אין לו פתרון. אולי לא יספיקו הטעמים והנימוקות האלה, להסביר לנו את היחס, של הצייר לעם ישראל. אולי נקרא לגורם הנישה האחרון הזה "האהבה הראשונה", שהיא אולי סוף כל סוף סבות הדבר. כי מי יכחיש את מקוריותו של רגש כנה ואת רגשותיו?

הוא
יהודי

מקרוב סיפר לי של בעל השכלה גבוהה ובעל מחלקות, [illegible] ומן לאחר גוריון את המזון הרוחני

של אסכולאות בפילוסופיה הרחוקות מכל דת והמנסות לבסס גם את תורת המוסר של האדם החברתית בלבד, האיש הזה

של ארצה ומאחר הגיעו להשיג רביניה מחלטת של יסודות חשיבתו ושל ארח חייו. [illegible] אפי דומה, [illegible] לו

רגש רוחני לא [illegible] בגיל [illegible] צעצועים נוראים, שבאו לו מן הרע הגדול של [illegible] ימינו אלה, בגיל גם הוא [illegible] מן

דרך הכפירה וכאיש מבוגר התמסר בעקביות לא יומיומית ללמודי תנ"ך ותלמוד, לחבור במהירות אין כמותה [illegible] היהדות

ולרוחה. מקרה דומה ומה אחד [illegible] ואחר, הקורא, גביר קונאי יהודי [illegible]. נמצא, [illegible]

אומנם כל אחד מן השלבים הללו שלב מן בדרגו הוא, והמפנה המכריע חל בלבו הוא ומחוצה הוא באו הכחות [illegible]

אולם אין בכל זאת להעלים את אחד מן הגורמים המשותפים אשר עדים לשנים כולנו, במצב החברה ביהוד בעם היהודי [illegible]

הכנה [illegible] לחיים הדתית [illegible] כמותם [illegible] רוקח, לגבורי לב, הם

רחוקים לה. [illegible] נותנים בהם [illegible] הספר [illegible] רחוקות [illegible] לראות בכל את יד ה[illegible], אף כי

כה [illegible] קשה ובמיוחד הגבור המאושר [illegible] בטחון בסדרי העולם הזה. מן ימי [illegible]

[illegible] הקודמת [illegible] נפילתן [illegible] של מציאות [illegible] מבינות ומביאות [illegible] מעל פני

[illegible] מהפכות ושנויי סדרי העולם והחברה. מה שהיה אולי [illegible]

[illegible] יסודות מחמת [illegible] קנין [illegible] לפתע.

[illegible] הבטחון [illegible] את כל [illegible] יומן. כל [illegible]

פילוסופית [illegible] המיוסדת על השכל בלבד לא החזיקה מעמד. [illegible] של [illegible] חשבתנו = שלילית

[illegible] את הגעגועים [illegible] לנצח. [illegible] מן הגורמים המשותפים היתה חוית כולנו האיומה

של [illegible] האיתן השטני הגדול. רבים המחשבות אין כמות כדוגמתה [illegible] לבבות את הדרך למקלט, שבו דרשו

לא חשיבתם, מקלט [illegible] לכל רע, [illegible] מה שנתון [illegible] המטריאליזם [illegible] כבי קהילה. [illegible]

למחינות הישועה באה האמונה.

ברם, הנקודה הזאת היוה את פרשת הדרכים. אלה התקרבו מן האמונה סתם למעלה, לקיים באהבה

את המצוות, להתאחד בקיום עם כל ישראל לדורותיו את התורה ואת המסורת לתוך חייהם. ואלה עמדו

במחצית הדרך, בחרו להם במצוות מסוימות ומקוחם [illegible] לא היה להם תמורה לגנון היהדות

השלם. ואחרים עמדו בשלב התפתחותם של ההתגברות על הכפירה, והסתפקו באמונה כעיקר,

מבלי להזדקק ממנה לתוכן חייהם, כאלו דת מופשטת שכזו היתה יכולה למלא מקום היהדות החיה.

ברם, כוונתנו אל אלה, [illegible] המתגברים [illegible] של [illegible], אל המתברים [illegible]

ונפשם, אל המקבלים עליהם את על מלכות שמים בכל כבדו.

לכאורה אין להם [illegible] אלא להמשיך בדרכם הטובה של [illegible]

[illegible] והדמיונות. אבל אין תורתנו אמת מופשטת ולא למלאכים נתנה, אלא לבני אדם ואף

לא ליחידים סגולה, כי אם לעם כולו. אין, אפוא, התורה מוקנת אלא במערכת חובות האדם,

בינו לבין המקום ובינו לבין הבריות. [illegible] ומי [illegible] לו [illegible] הוא,

[illegible]

אינני צופה גדולה לגבי כל השאיפה החברתית שבתורת משה ר'
ובדברי הנביאים ובכל מסורתנו הגדולה המסורה לנו
ללא הפסק עד תלמידי חז"ל בני דורנו. לפי-כך אין ה[illegible] באמת
מתחיל למלא את חובותיו [illegible] לגבי כלל. ואפשר אלא בדבר
[illegible] רק לאחר שהשיג את השלמות האישית הרצויה
אלא כבר בראשית גדולתו יתמסר להן. כשם שקיום תרי"ג המצוות לא
ימתין עד שיגיע לידי גדלות השלמות העיונית, כן לא ידחה גם
את חובות הקודש אלו, שאינן כתובות אות באות.
כי שליחותו כפולה היא, כלומר כלפי פנים וכלפי חוץ.
כלפי פנים - [illegible] כוונתי אל [illegible] חינוך המוטל עליו לגבי
מחזיקי המסורה. כמעט כל אחד מן התלמידים נתקל בדרך התגשמות נפשו
אין מנוס מן קשיים, ולעתים בעזרת ה' כביכול, הצליח להתגבר עליו:
בגשתו לפרק הראשון בחיין או אחרי הפסקת שנים רבות לדבר,
אמנם ההתחלה החשובה הריהו [illegible] יותר לתפלה ביחידות,
אבל למען העירן המקובל בידינו, המעמיד את התפלה
בצבור [illegible] תפלת היחיד, [illegible] גם הוא לב כ"ן, היינו
לפרק הראשון בחיין או אחרי הפסקת שנים. לעתים ינחל
בו אכזבה מכאיבה: כשם שהקב"ה אמר על [illegible] כי אלו
תפלות הוא לאמור שלא [illegible] ונשארו למטה, כן לא מצא עם בוא את הבקשות
במסגרת והתרוממות. במקומה יתקל באמירה וחזרה מכנית ופחות או יותר
או ברעש פחות או יותר רק. — הרעש הבלתי-אסתטי - פרוש לכסות את הצער בהתרגשות
ובנגינות קולות יפים - מלאכתה להסתיר את חסר הכוונה. בודאי,
אלה לא הבינו את [illegible] ר' [illegible]: [illegible]
חברים לחניה [illegible] מבנאה מאד.
כן חסר גם באמירת הלבת הרגש בנפש. אמנם נמנעים כל אלה
מכל מלאכת ידיהם [illegible] מצוות לא תעשה [illegible]
אבל [illegible] לעתים קרובות בדברי חול, כמלם העסקים,
והחלבונות ורדיפת הבצע והתכנונים והסכסוכים בין אדם לחברו
כאלו [illegible] הנשמה היתרה — מיותרת. התגברו, [illegible]

תשובה, כל אנשים גדולה זו, אתם צאו והיו דוגמה טובה, למצב את
אחיכם למסירות נפשותיהם. לשלם יהא אדם ירא שמים
בסתר ובגלוי: אל תתמהמהו להפיץ את רגליכם בכל עת ובכל מקום
את קיום המצוה העליונה "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל
נפשך ובכל מאדך" —
[illegible] טפי חוץ.
בתי [illegible] יותר מכם לצאת ולרכוש את נפשות אחיכם הרחוקים
והמפקפקים והמזמינים בתחלת הדרך או באמצעה! ולמי [illegible]
ולמי יאמינו יותר מאשר לכם, אשר הייתם רחוקים מאד יותר מהישועה
ואשר מצאתם לה את דרכה! גאולה - זוהי הסיסמה המכרעת [illegible] חבלו של משיח
אלה. כל חיי רבות קטנות התהוו ורבו חובות לה והיא היא שגדלה
[illegible] את הרע בגבול [illegible] כן נקבע ממנה, כלומר [illegible] יותר,
איפות פחות רצויות וגם איפות טובות. רק סמנו פגר בגאולה מאד, היינו
מחוץ ומבית ורק קרנות הלאומיות הבינו למצוא את חשיבותה. [illegible]
הצבור [illegible] כל המחנה הדתי בארץ ובתפוצות. [illegible] מאמצי הגאולה
המשלמים [illegible] נשאר הישוב הדתי המפגר במפגרים. כי
רק המפלגות וההסתדרויות וגם הסוכנות סדרו להן לשכות לגאולה
ופעולתן אינה מחוסרת שיטה. אמנם נראו גם התחלות לגאולה דתית.
לא ידוע לי, מאילו חוגים [illegible] ראשית הישוב
הדתי; אבל ברור הוא, שלמרות [illegible] כל הארץ הזה. כי כל מצב, להטיף
[illegible] יותר, לרכוש ולרכוש [illegible] פחות או יותר גדולים. [illegible]
[illegible] גדולה זו [illegible]: להצליח יכול אך ורק
היודע את נפש [illegible], אליו הוא פונה ואת נפש [illegible] החברה
אליהן [illegible] מתכוון, והלא [illegible] יש ויש
הינכם [illegible] הטביעו לבנית בית טוב ומוצק. הלא בלבבכם יש ההבנה לכל
הטמיות שמידיהן יצאתם. ולא [illegible] מה שלתכם וסגולותיכם האישיות
בלבד תיקנו לשובת הדבר הטוב לעקרים, אלא ראשית כל מן הנאמן
שנחלו [illegible] יותר מאשר [illegible] המסורה. בידכם, אפוא, [illegible]
[illegible]: את השכלתכם המודרנית, יחד [illegible] של [illegible]
ומסירות נפשכם ואת כח הדוגמה, המופת.
מכסן תקיעה, שלא תפתוח עז: התארגנו. התאחדו למען המטרות
הטהורות והחשובות הללו ולמען [illegible] ואמוץ לבבותיכם [illegible].
ודבר טבעי הוא, [illegible] גם צורה ממשית
הן בגלל שאיפותיכם החיצוניים הן בגללכם אתם, כלומר ביתה. [illegible]

IV ושלוגם כאלה, שהיו או יכלו להיות ~~[illegible]~~ לא,
של הלאומיות
מצאו סיפוק בלאומיות ~~[illegible]~~ ובכך הגיעו לידי תכן חיים
של הלאום, לידי מסרת הקבוצה.

VI והנה לכם יחד תפקיד כלפי פנים. הלא פאורים
בנכם [illegible] הקבוצות ואת באחת בנקבה שלא
אמונה ביחוד השכונה נחלתם [illegible], ~~[illegible]~~
גראינה-נא, אפוא, עיניכם הקבוצות [illegible]
כתבו הצלול [illegible] טהרת האמונה [illegible]
לגוף
דברי הבל, שהתגנבו ~~[illegible]~~ לחיינו הרוחניים,
אך
בצורת פרגמים דתיים מלבושי ~~[illegible]~~ ומשיווג [illegible]
שונות, הנמסרות מפה לפה והמסכנות את דת משה וישראל.
אך
כגון משליה לבאורה תמימה ולבושה כלו [illegible]
אחת נקבה של היהודים גלריה. הרב המפורסם
נתב קולנה נגד הקב"ה ושם אותה אל
ארון הקדש - ומחרת בוטלה הגזרה.

באינו ~~שהיו~~ ואילה חסר כל דקות אפשר להאמין
באל כזה, ~~שאותו יאומר אר~~ אפשר אותו לתבוע למשפט או
לבוררות או שאליו אפשר להתאונן או לאיים עליו
או להתחנן בפניו. כלום ~~אינם יודעים~~ בפשטות מספרי מעשיות
אפלות כאלו ~~אינם יודעים~~ אינם מבינים, כי אל כזה אינו אלא
אליל, שנוצר בצלם האדם וכי חטאו באמונות נפלו בנה
צאו ובקיצו לכל התורים כאלה, ~~שאין לו כח~~ כי רבון
כל העולמים ה' ואפס זולתו והוא ראשון והוא אחרון.

Otto Schneider
Papers

Untitled Lectures

51:46

46

בשתי הרצאות שהרציתי בשנה שעברה על הנושאים "אור וצורה בארכיטקטורה" ו"הסתגלות הבניה לתנאים האופטיים של הארץ" נתתי בסוף למסקנה שאליה הגעתי בשנים של חקר תולדות הארכיטקטורה בכלל וזו של ארצנו בפרט. המסקנה היא, שהבניה שלנו נמצאת בדרך-לא-דרך ביחס לתנאים האופטיים השוררים בארצנו. התגובות מעודדות אותי לסכם. הלא רוב הארכיטקטים שלנו הם יוצאי ארצות הצפון ותלמידי אסכולאות צפוניות, ואלינו הביאו עקרונות נהוגים בצפון ומוצדקים בו. הצפון באורו הקלוש היה מאז ומתמיד שואף למכסימום של אור, לבהירות המכסימאלית של בנינים מבחוץ ולפתחים גדולים ביותר. השאיפה להגדלת הפתחים היתה הכוח המניע לגותיקה, הלא היא שיא השיגי הצפון במבנה ובתפאורה. החשיבות, שהצפון מייחס לאור המכסימאלי נכרת לפי העובדה, שחלונות ושערים ענקיים אינם גורמים לו כלל מבחינה תרמית. ואילו האדם הדרומי מתנגד לעצמת האור. בשילוב עם האמצעים בהם הוא נלחם נגד החום מפתחות כל תרבויותיו לתקופותיהן אמצעים להפחתת האור. בדרום הקצוני נסוג אדם אל המערה וחוצב בסלע חדרים ואף בבנייתו תחת כפת השמים משתקפים הרגלי המערה. בבנינים אלה הוא מסתפק במינימום של אור. הדרום הסובטרופי והממוזג שופע רעיונות מחוכמים לצמצום האור. מסופוטמיה העתיקה, למשל, ארגנה את קירות החמר והלבנים שלה ע"י סרוגי בליטות ושקעים שנתנו לא רק שטח מוכפל ועזרה לרוח המצננת במלחמתה נגד חום הקרינה אלא צללים בשפע, ופרושם גם פלאסטיות וגם מקומות מנוחה ומפלט לעין המותקפת. ביון ובארצות אחרות של הדרום הממוזן מקיפות או מלוות את הבית עזרות עמודים. הן עוטפות אותו בצל ומושפות אותו לרוח. ביחוד יודע הדרום מימי-קדם להפיק תועלת אופטית מן האורנמנטיקה הארכיטקטורית. ההדגמה הקלאסית לכך מצויה לא רק בארצות כמו הודו אלא ברוב ארצות הקיסרות הרומית. גם בארצנו ובסביבתה קיימות דוגמות מאלפות, כגון שרידי בית-הכנסת בכפר-נחום או חורבות בעל-בק, סלע-אדום ומשתה. באורנמנטיקה הארכיטקטורית הזאת נפרשת רשת שקעים מסביב לחלקים הבולטים; ככה מוקפות הבליטות המוארות צללי עומק. מלבד התועלת התרמית שהזכרנו נובעת משיטה זו ברכה אופטית רבה, מערכת נקודות-נופש לעין ועוד יותר פלאסטיות. על חוש בריא כזה הוכיחה האדריכלות תמיד בכל ארץ דרומית, למשל באיטליה, כשזאת אימצה לה את הגותיקה הצפונית ושמרה בכל זאת על חלונות קטנים למדי ועל בהירות מתונה בפנים.

לעומת כל אלה מתמיהה הארכיטקטורה המודרנית שלנו ביחוד ע"י 3 חטאים:

א. חלונות מכסימליים.

ב . פנים בהיר.

ג. חזיתות חלקות ולבנות.

רק כשיתפתח אצלנו יותר מחקר באורו-היגייני, נוכל לברר לעצמנו את גודל מאמץ עצבי הראיה שלנו המשתלב עם מאמץ עמידתנו בפני המטר האקוסטי ועם מאמצים אחרים, הכרחיים ומיותרים. אז יגדירו לנו מספרים את בלאי האדם אצלנו. ונדהם כשנראה, איך הארכיטקטורה מוסיפה על בלאי זה במקום להפחיתו. ויש לאל ידה להושיע בשלשה אמצעים:

א. חלונות נרחים לאורור אֹת ולתאורה מתוגה.
ב. חדרים ערוכים לפי בהירות מתוגה.
ג. גופים ארכיטקטוניים הנותנים התיאה ריתמית ומבדילים את השטח החיצוני ויוצרים שטחים מוצלים, וכן רשת צללים ע"י תפאורה אמנותית או תחליף תעשייתי שיתמסס ויתן צללים ופלאסטיות.

אולם מלבד אלה יש עוד מוצא מן הטעות המטלית של ארכיטקטורה צבונית בארצנו, עוד דרך להתגברות על הארכיטקטורה הלבנה, והוא הצבע.

כל הציביליזציות העתיקות של הארצות הדרומיות היו משתמשות בו ביד רחבה, בטעם, בכוח, בלי פחד. כשאנחנו מטיילים בין חורבות עתיקות היוונים ודהוויות, לא ניתן לנו מושג מן הפוליכרומיה העשירה של בניני המזרח הקרוב והים התיכון ובהם גם אלה של יון הקלאסית. אהבתה את הצבע הרחיקה לכת במידה בלתי מובנת לנו, עד כדי צביעת שיש וזהב. ואנחנו - השולט בנו תסביך פסיכולוגי של בריחה מן הצבע או רק הרגל מוצדק בצפון? עד מתי נקלקל את גוף ארצנו ואת ערינו ע"י שגרת הלובן המבהיק? המתכוננים גם ציירי חיפה להלבין את ביתם ולסתור את עצמם?

עם הטענה הידועה, שהלובן המסנוור מועיל מבחינה תרמית, כבר התוכחתי ואין בסיכום הזה זמן לחזור על הענין. מצד אחר אין להתעלם מקצת התחלות לצבע בבניתנו, אם כי להתחלות רחוקות מהבנה. לא יתכן צבע ארכיטקטורי שרירותי או סתמי ואף צבע אכספרסיבי בלבד לא יתכן, כי ארכיטקטורה איננה ציור. הצבע הארכיטקטורי יכול להיות רק פלאסטי-מרחבי-פונקציונאלי ואני מקווה להיות בדרך לשיטה כזאת.

ההיסטוריה היהודית והסטרוקטורה של מה שנחשב ליהדות מיוצגות היטב על גב שלם היהודי
הוא המסכן בעמים. בעוד שהמוני הערבים, ובהם בודאי רבבות אין שלמה לקנא, השתחררו מן האבסולוטיזם העותמאני
ע"י שרבים מהם קבלו עליהם עול אחר, זה של הנצרות, ובדרך זאת הציגו דבר שאין לזלזל בו את
האלטרנטיבה, נראה גורל היהודים כאילו שולחים היו לריכים לאהוב את אדוניהם. גאליך שחרור הערבים נמשך
כי האחוז של החופשיים גבה, הפטורים מזה, הולך וגדל, ואין אלה הנפשות נרגעות מעתה. עוד מלבות
אשמאים ההוא אמר לגמר היהודי מרכז מדריג מלות המלות עליו בשם יהוה, והמלוים גם מעט בבני האל
אוכלי הקרבנות. מפשות הקרבנות עברה במשך הדורות תהליכי הפשטה המסיחים את הדעת מהאופי הגלוי
השחיטה. מה שהיהודי אוכל, עולה, חטאת, שלמים, עבודה, בכורות, פעולת המינה, רחיצה, אמונה ופולחן
אותו האל מסודרים בדרך מלות עשה ומלות לא תעשה. כל פינה של רגל יהודי לצאת מאותה הרשת מביאה אותו
אל קללות הבגידה, אל חרם הגויי המחלט בו הוא נאלץ לנדות את עצמו. לעבדי יהוה אין אלטרנטיבה. כמובן,
לפרט הגדול כמו לשפינוזה נותר שם במין ... את הגלות ואת הבגידות, אבל הגדולה הנדרשת לכך היא זו
של מאוריאל ומעלה.

כן, חובת העבד מוחלטת, אך העבד פטור. גורל העבד מחרות היסטוריות של העת העתיקה
אמנם מוגדר באכזרות גמורה, וכל זאת מחוץ לעתים הרשם שבעליו חייב לכלכלו, ובישראל חייב הבעל עוד
מעבדו. אבל הבעל המשעבד את עמו יכול, ואינו חייב, להיות רחמן, ובעבודת לכרה מהרים נציגיו שלו אצמות
להשאיר את היום בזכרון, לשמור שהוא, היום בעצמו, הביאן. עוד הוא עושה שהשעבד לא נאמה בלבי מספקת. דומי
בינים, כשגורל היהודים בין העמים נעשה רע מזה של עבדים חולי כלבה, נדמים מאמצי המומחים להסביר לעם
המוני שאמנם אותו האל יכול הכל, אבל הוא גם האל הטוב. היאוש מביא את המון היהודים לחפש בו גם בעצמם
מנעלאים מה שגורל לעין וחונים לקהל מאת מעט הבנינים טעות מפלפלות את פרוש בריא היה מסרב
לקבלן המשכון. תשובות המשיחות מסבבות עוד אותו מלך יחיד קמינו.
מאמצי הבת האפלטה שלו בשבה הצדיקים לשים מסר מסדים. כנגד אפשר היה לפרש עוד את האל
הטוב והיכול הכל בדרך הפה הנרצח ששה מיליונים מבניו והוא כאילו לא היה? מסביר לאותו "כאילו" נמשך עד
היום כעין וכוח ללא קול. בשאול טענות תאולוגיות מנייסים, טענות מסוגים רחוקים מהם, כמו זו שהבת נחוצה לקיום
העם, הבת של כל הטפוס והשגעון שהיא גורמת. ומה לא יכלו חכמים אותו סנדרין להוכיח?
בוראי, שנויים עמוקים באידיאולוגיה ובהתנהגות של המונים בא... לרגע מפנים היסטוריים. אולם

ורק יש
~~אין לעולם לאמצעים~~ פשוטים כשהם נעשים בשיטה ועל פי ארגון ותכנון. אם מתגלה, או לא מתגלה,
פעולה הסברתית כזאת, הסברה הדרגה להשתמש בשאלות סוציאליות וחוזרת אל רעיון החנוך, היא
רוצה מבוגרת גלה את הדבר שלא היהודי הוא חייב להציונות.
~~אבל באמת אין דבר אלה [illegible] או [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~
~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~

2) בציור ובגרפיקה נראית מושרש אצל לודוויג
שוורין, מזקני האמנים בישראל. הוא מחלוצי [illegible]
נולד וגדל במיטב שנותיו, והבנת היופי והנופים
היא המסמכה העיקרית באמנותו. לעומת שטיינהרדט,
שנטה ~~[illegible]~~ אל קומפוזיציה יותר קבועה הרי
שוורין הוא יותר ריאליסט.
רבה הבנתו ומצאתי דאגו לכל פרט בטבע
הנוף, והוא מלא בו נשמה, מגולל, אישיותו כך הוא
משלב - ציור וגרפיקה עצי נית בצורותיהם
האימפרסיוניסטי, שמש, אויר, סלע, ואם שלושה צבעים,
האם נחום בתחילת מרגנים לספי.
3) עלבונותיו ומספרים על נוף ושורות נאמנה זכר שור,
בן 65. (~~[illegible]~~) שור, ~~[illegible]~~ והדבר רוסי
לפני מולדתו, מתכוון לתאר הנוף כמו שהוא.
בצבעו לתת עלום ~~[illegible]~~ צבעים ורקיע כהויתם, ושולל
לו הגיבוש על שניים. [illegible], קומפוזיציה

composition, arrangement or compository work is rather an outcome found without being searched. This modesty becomes the source of the convincing [illegible] impressions and the full effect of ~~variety~~ verity, in his landscape painting. ~~representation~~

הם וחבריהם עוד הסתפקו בפיגורטיביה, אבל
גם בצורתה המעוותת או בקווי השבירה, נשתמרו
ונצטמצמו בכל עצמים וצורות מסוימים. בתקופה
שבין שתי מלחמות העולם, התקבל הרושם,
שהציביליזציה שבעטה בפיגורטיביה ומתנכרת
ממנה, ותוכרת אל צורות טבעיות של הויה.
ואולם אחרי מלחמת העולם השניה, לא זו בלבד
שהכוונים הסמי-אבסטרקטיים הלכו ומתגבשו,
אלא שהם סיימו עצמם את המעגל שהתחילו
לפני כנפו, ועברו לתפוס גמור של היצירה
הרומנטית המשקפת ריאליות כלשהי.

רצוני הפעם לעבור עתה מן הסקירה
ההיסטורית לעיקר ובעיר, ואולם כעין
לפי שעה אינני לפי מטרתי ולענינו
באוצרת רבות הגעה הצורה האבסטרקטית לשיא
האבסולוטי, ונשלטו בי כולם את רוב המוסדות
הרשמיים שבידם הטפול באמנות
באירופה כבר גדולה כמו אמריקה, לאו אבל
שלטון זה אינו פסק על היותו אבסולוטי, כי הציונים
הפיגורטיביים יהוו יחד תמיד כח כנגד
נכר. ובכל באירופה קטנה כמו ישראל, עברו למעשה,
כל המשמרות ליד האבסטרקטית. מבחינה
עובדתית ואמנם - אפשר להתעלם מזה
שהאבסטרקטיים המרובים האלה אינם
צעירים כלל, ואולם יש אופוזיציה
המחולה כל חמשה, אפשר למצוא
בין צעירים.

Key positions were occupied by abstracts

yard stick

ולא מר גישה שאמנות בלי קנה-מידה, בלי
כל חוק, ואמנות שאיננה אלא דוגמת כשרון,
איננה יכולה לתת לבני-אדם את שהם
צריכים. לאמנות אמיתית ולציירים, האמנים
בעצמם, באמונים שהם המחר, אם זהו הם
המעט היום, הקדשתי את
ההרגלו הרצאתי.

1) יעקב שטיינהרדט, היום כבן 70, נולד
במערב פולניה, שהיתה במאוז בימים ההם פרובינציה
פרוסית (גרמנית). במוזיאון ~~הגולה הפולנית~~ עבר הולדתו
לנו זמנו בואשר היה בנעוריו באוכלוס המערב,
והביאם עמו נכרים בזכירתו היום, כשהוא מנגן
התישב בישראל. עיירה משם ובתים אנשים שלו.
מה מצקים הצבעונות הזולה מראה הנופים
הנשכחת והלבבת עד היום.

כאן שורות בתים של העיירה השחים
ומתגלו פנים (ברתמוס האלגנטי שלהם) אל הכביש,
והקונטרסט של השלג עם הצריפים הכהים
ומצנונית הכלוף הכהות ניתן בתמונה רותמוס חזק.
שם הלוז ואחים עם ציור רב כשרון, אבל אי-אפשר
להתעלם מהצבעות הגבה התלויה, שבאו מגדל
באפריקה, ביחוד בחתוני העץ (wood cuts).

המתרחש היום באמנות בישראל, זה לא רק ספציפי
ישראלי, אלא זה משקף מצב בינלאומי. והדברים אמורים
מדויק על הניגוד בין האמנות הריאליסטית או הפיגורטיבית
לכוונותיה השונות לבין האמנות האבסטרקטית לגווניה. בין ניגודים
הניגודים היום, ולהבנת המצב הבינלאומי בכלל והמשבר
המדובר היום על האמנות בישראל, כדאי להביא אחורנית
להעזר על סקירה היסטורית.
בשנים הראשונות של המאה ה-20. לפני
מלחמת העולם הראשונה, הראתה הציביליזציה המערבית
סימנים ברורים לכך, שנמאסה עליה האימפרסיוניזם
מצב ותב והציור האקדמי מצב אחר. הצבע השולט
בשניהם היה בגישה אסתטית בלבד. האמנות
האקדמית, שהוסיפה לתת צורות יפות וקלסיות, לא נתנה
עוד ספוק לתקופה שבה הלכה וגברה המתיחות
מתוך בני-אדם, והמתיחות בין עמים ומדינות. אם
האימפרסיוניזם נשאר לשקף לצבעוני של רשמים
אופטיים, התחילו מתנגדים שהמירו את האקספרסיוניזם.
מתוך שנים אחרי צורה ולתר תוכן, עברה האמנות
האירופית ערב מלחמת העולם הראשונה למהפכה
כללית שהתבטאה בצורות העיקרי בקוביזם, ברוסיה
וגרמניה באקספרסיוניזם, ואחר באיטליה בפוטוריזם.
בשלשת הכוונים האלה היה ובמדה כוונו-משנה
שהתבלטו פחות, היתה איזו נטיה לאבסטרקטיבו,
חלם לאבסטרקטית ממש לא עברו את פיקסו
ברסלין, כה ומאלר, על ידי שפגל.

הקדמה

זאת אינה אחת ההרצאות הראשונות
שבהן המחבר של אמן ארצי
מסוים — נקבע מראש בהלכה
מאומה בין אנשים שונים, מוסדות
צבוריים, ומקצועות שונים וכו'.
ועבר הערב הי על אנשים
מסוים, ולמחבר אין לומר
את הדבר, והוא אמנם יותר
[illegible] [illegible] [illegible]
מחושיים שלי. לכן אם מישהו
יבוא אלי בטענה שלא היה
צ בכל לו הדברים, וכו'
על השחר, שמפאת [illegible]
נתתי הרבה תשומת לב, הרי
יתכן, שהטענה צדקה, אבל אני
סבורה, שמבחינה כזו צריך
להבין — מתוך יחס אישי, והוא
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], שמאחוריה
מבצבצים [illegible] שנים
מפלגתיים. פרטים וכו'.
אני אם חושבת, שבקהל

צריך פעם להגיד אמנם בגלוי,
שאין מציגים לפני בלי הרף,
ושאינם זוכים להרבה תשומת
לב רשמית. ההסטוריה מראה
שאלה הידועים מעט היום,
יכולים מחר להיות מוכרים
כחלוצים, ויצירתם של
מעט ידועים או בלתי-ידועים
אלה לקבוע את הקו הזמני
של ההתפתחות.

אולם אין אני רוצה לפאר
בזה את אלה שבאו לרב
הבמה. גם בהסוכנה נמצאו
לפני ההסטוריה לקח יקר, ואינו
רואים מדי פעם בפעם מה
יתכן את היא.
הצייר הצרפתי Buffet
לא התבייש להצהיר לפני
שלו דירה [illegible]
כל כשרונו אמנם לא נחוץ
אני מודה בכך, שאדם
הזאת אני מתנגדת, ועוד

שבקור בתערוכות ובמוזיאונים
בכל העולם המודרני, וגם בישראל
נראה כאשור ארנביוני של
Dubuffe.
ואני, את האומנות שאינני
בורשת כשרון מוסרת במצבה
שבקט ~~ל~~ לשפה אחרת. ואני
מאושרת על כך, שאותה אומנות
אשר הכשרון האמן העניו מרוסן
לוודאות לקולמה - עדיין לא
נעלמה מן העולם, שיש עוד
אומנות שאול כל אחד יכל לישבת
כבעת העלה לענות משהו.
יותר על כן, יש מקום לתקוה,
שאותו מעט מן ההולך
ומבטא את האמן בישראל,
כמו בכל העולם, יהיה לגרם
של עליה תרבותית.